

ՀԱՅԱՆՈՒՆ ՓԱՇՏԱՆԵՐ Կ'ԱՄԲՈՂՋԱՑՆԵՆ...ԹՈՒՐԹԻՆ ԳՈՐԾԸ

Posted on June 15, 2018 by Keghart

Երուանդ Տեմիրճեան Նախակրթարան

Category: [Opinions](#)

Փակելով Սփիւռքահայ Դպրոցները

Բաբգէն Պոյաճեան, Ճարտարապետ, Թորոնթօ, 15 Յունիս 2018

Տարի մը առաջ պատրաստուած ներքոյիշեալ յօդուածը որոշած էի չհրատարակել, բայց ի տես Հ.Բ.Ը.Ս.ի Յովակիմեան-Մանուկեան մանչերու ու Դարուհի Յակոբեան աղջկանց եկրորդական եւ Լեւոն Նազարեան նախակրթարան վարժարանները փակելու որոշումներուն՝ հարկաւոր է ահազանգել որ այս կարգադրութիւնները արեւմտահայերէն լեզուին վերացման վերջին քայլերն են եւ ընդհանրապէս սփիւռքի հոգեվարքի նախանշանները:

Տարիներ առաջ հայերէնի ուսուցիչս գրած էր թէ «Անապատի մէջ ուղտերը շատ շուտ կը զգան աւազամրրիկի յառաջխաղացքը եւ կը կքին՝ զգուշացնելով վտանգին մօտենալէն»:

Իրավիճակը նոյնն է մեզի համար այսօր. աւազամրրիկը կը մօտենայ սփիւռքի հայկական դպրոցներուն: Ժամանակն է ահազանգելու, քանի դեռ կը յուսամ որ կրնանք բան մը բարեփոխել:

Փակելով Սփիւռքահայ Դպրոցները

Բաբգէն Պոյաճեան, Ճարտարապետ, Թորոնթօ, 15 Յունիս 2018

Տարի մը առաջ պատրաստուած ներքոյիշեալ յօդուածը որոշած էի չհրատարակել, բայց ի տես Հ.Բ.Ը.Ս.ի Յովակիմեան-Մանուկեան մանչերու ու Դարուհի Յակոբեան աղջկանց եկրորդական եւ Լեւոն Նազարեան նախակրթարան վարժարանները փակելու որոշումներուն՝ հարկաւոր է ահազանգել որ այս կարգադրութիւնները արեւմտահայերէն լեզուին վերացման վերջին քայլերն են եւ ընդհանրապէս սփիւռքի հոգեվարքի նախանշանները:

Տարիներ առաջ հայերէնի ուսուցիչս գրած էր թէ «Անապատի մէջ ուղտերը շատ շուտ կը զգան աւազամրրիկի յառաջխաղացքը եւ կը կքին՝ զգուշացնելով վտանգին մօտենալէն»:

Իրավիճակը նոյնն է մեզի համար այսօր. աւազամրրիկը կը մօտենայ սփիւռքի հայկական դպրոցներուն: Ժամանակն է ահազանգելու, քանի դեռ կը յուսամ որ կրնանք

բան մը բարեփոխել:

Ըստ ուսումնասիրութիւններու եւ հաւաստի տեղեկութիւններու, վերջին 45 տարիներուն սփիւռքի մէջ գոցուած են երկու հարիւրէ աւելի ամենօրեայ հայկական դպրոցներ: Օրինակ, լիբանանահայ եւ պոլսահայ դպրոցներուն թիւը այդ տարիներուն կէսով պակսած է, իսկ անոնց աշակերտութեան թիւը պակսած է երկու երրորդով:

Փորձեմ յիշեցնել փակուած դպրոցներէն քանի մը հատին անունները.

- 1- Հ.Բ.Ը.Ս-ի Դանիէլ եւ Ալիս Չարուկեան վարժարանը – Թորոնթօ,
- 2- Հ.Բ.Ը.Ս-ի Մելգոնեան կրթական հաստատութիւնը – Նիկոսիա,
- 3- Թ.Ս.Ս-ի Արշակ Տիգրանեան վարժարանը – Լոս Անճելոս,
- 4- Սուրբ Խաչ Ազգային ամենօրեայ վարժարանը – Թորոնթօ:

Ասոնց աւելցնենք Հ.Բ.Ը.Ս-ի Հարաւային Ամերիկայի վարժարանները: Ամբողջ Լատինական Ամերիկայի մէջ մնացեր է Հ.Բ.Ը.Ս.ի ընդամենը մէկ վարժարան...

Անուններուն շարքը երկար է: Հետաքրքրական է եւ նոյն ատեն՝ շատ տխուր, որ գոցուած դպրոցներուն զգալի մասը վայելած է Հ.Բ.Ը.Ս.ի հովանաւորութիւնը: Միութեան՝ ամէն ինչ նիւթականով չափող պատասխանատուները զայն դարձուցած են հայ չարագործներու ամերիկեան միութիւն... Բարեբախտաբար, կան պետութիւններ, որոնք անդրադարձած են հայութեան դէմ լարուած դաւին եւ արգելք հանդիսացած իրենց երկիրներու հայկական դպրոցներու կասկածելի առջուվաճառքին: Այդ ՕՏԱԲ պետութիւնները յայտնաբերած են որ Հ.Բ.Ը.Ս.ի պատասխանատուները ուրիշ բան չեն եթէ ոչ խաչագողեր, որոնց կը հետաքրքրեն միայն իրենց քսակները:

Բերեմ Պէյրութի օրինակը. Հ.Բ.Ը.Ս.ի Երուսաղէմի Տեմիրճեան Վարժարանը մօտ 25 տարի առաջ վաճառուեցաւ շատ աննշան գումարով: Յետոյ երեւան եկաւ, որ միայն մէջի կահոյքը – գնորդին նուէր ձգուած – ուներ վաճառուածին արժէքը: Աւելի մեծ խայտառակութիւնը ան էր, որ դպրոցը ծախելով գումարը գրպանելու իրենց աճապարանքին մէջ, Հ.Բ.Ը.Ս.ի անխելք եւ ազահ պատասխանատուները մոռցած էին նաեւ դպրոցին բացման առթիւ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին նուէր դրկած մեծ խաչքարը՝ հայերէն արձանագրութեամբ: Շաբաթներ յետոյ երբ այդ անխելքներէն մէկը ասիկա կը յիշէ, կը ներկայանան գնորդին՝ իսլամական «Մաքասետ» միութեան ղեկավարութեան եւ խաչքարը կը խնդրեն: Իսլամները կը մերժեն, ըսելով, թէ իրենց համար այդ խաչքարը արուեստի գործ մըն է, ու կը յիշեցնեն որ առջուվաճառքին համաձայնագիրը ստորագրուած էր վերջնական կերպով եւ կողմերը իրարու տալիք կամ առնելիք ոչինչ ունէին: Ականատեսներ կ'ըսեն, թէ իսլամ լաջակաւոր աղջիկներու դպրոցի վերածուած հայկական երբեմնի այդ դպրոցի մուտքին դեռ կանգնած կը մնայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին այդ խաչքարը՝ նուիրաբերման արձանագրութեամբ... «Թուրքը անցաւ հոսկէ» արտայայտութիւնը շատ կը յարմարի այս պարագային, այն տարբերութեամբ, որ մեր օրերու թուրքերը հայկական անուն կը կրեն եւ Հ.Բ.Ը.Ս.ի անունով հանդէս կու

զան:

Ե՞րբ պիտի կարողանանք «Ալ կը բաւէ՛» ըսել այս խաչագողներուն, որոնք անուններով ծանօթ են բոլորին եւ որոնք կը վարեն ղեկավար պաշտօններ մեր համայնքներուն մէջ:

Որպէսզի հողային պահանջատիրութեան պայքարը շարունակենք, սփիւռքի մէջ պետք ունինք նոր, երիտասարդ ոյժերու, որոնք հայրենասիրական շունչով կը դաստիարակուին այս դպրոցներուն մէջ: Երբ այս դպրոցները կը փակուին՝ այդ սերունդները ինքնաբերաբար կը յաճախեն օտար դպրոցներ եւ կը կազմաւորուին որպէս օտարամոլ երիտասարդներ, որոնց մօտ կը բացակայի հայրենասիրութեան ոգին, երբեմն՝ անոնք նոյնիսկ արհամարհանքով կը լեցուին ամէն հայկականի հանդէպ... Ներողութիւն, սխալեցա՛յ. չմոռնամ ըսել, թէ այդ ոգին դեռ կայ: Այո՛, կա՛յ այդ ոգին, բայց տարուան մէջ միայն մէկ օր՝ 24 Ապրիլին, երբ ազգիս ղեկավարներ՝ կաթողիկոսները եւ փաշաները յանկարծ կը յիշեն Հայկական Հարցը եւ պահանջատիրութիւնը, իսկ ուժացած կամ կիսաձուլուած հայ երիտասարդ-երիտասարդուհիները ցոյցեր կ'ընեն՝ *փիքնիքի* երթալու պէս բան մը...

Սփիւռքի մէջ հայօրէն գոյատեւելու արմատը, նոր սերունդներ պատրաստելու հիմնական վայրը հայկական դպրոցն է: Քանի մը տասնամեակ այսպէս շարունակուելու պարագային, Հայկական Հարցն ալ պիտի չմնայ: Ամօթ կը զգամ Մեծ Եղեռնէն 100 տարի ետք այս թեմայով խօսիլը, բայց դառն իրականութիւնը կը ստիպէ այլեւս չլռել ու պորթկալ:

Մեր ազգին փաշաները ընտրած են ջայլամի քաղաքականութիւնը՝ գլուխնին պահելով աւագի մէջ՝ ձեւացնել որ ամէն ինչ լաւ ընթացքի մէջ է: Իրենց տեսանկիւնէն, այո՛, ամէն ինչ լաւ է, քանի որ դէպի իրենց գրպանները նիւթական հոսքը կը շարունակուի առանց ընդմիջման: Իսկ եթէ առարկողներ պատահին՝ անոնց բերանները կարելի է փակել թիթեղէ մետալներով: Մեր փաշաներուն ու անոնց հայաստանցի կեր ու խումուլ ընկերներուն քով սովորական երեւոյթ եղած է մետալ բաժնելը: Ամէն օր սունկի պէս կը բուսնին զանազան անուններով շքանշաններ ու մետալներ, նոյնիսկ մեր թաղին նպարավաճառը սկսած է մետալներ պարգեւել իր մշտական յաճախորդներուն: Կար ժամանակ, երբ մետալները փառք ու պատիւ էին արժանաւոր թեկնածուներուն համար, որոնք զանոնք կը վաստակէին տասնամեակներու տքնաջան աշխատանքով. օրինակ՝ հայերէնի մեր ուսուցիչը՝ Օննիկ Սարգիսեանը 1986-ին արժանացաւ Խորհրդային Հայաստանի Լուսաւորութեան Նախարարութեան «Ս. Մեսրոպ Մաշտոց»՝ այդ տարուան ՄԻԱԿ մետալին՝ իբրեւ տասնամեակներու մանկավարժական վաստակ ունեցող նուիրեալ: Ցաւօք հիմա մետալ-շքանշան-պատուոգիւրները եւ նման բաները դարձած են մարդոց լռութիւնը կամ քծնանքը գնելու միջոց մեր փաշաներուն համար՝ ստրկացնելով այդ սուտ եւ կեղծ պարգեւները ստացողները, ապահովելով անոնց լռութիւնը օրէ օր ահագնացող վտանգին դիմաց, երբեմն ալ զանոնք մղելով ծափահարելու իրենց ազգադաւ արարքներուն:

Այսօր սփիւռքը եւ սփիւռքահայ դպրոցը կը գտնուին ողբալի վիճակի մէջ: Լաւ եւ գովելի է դպրոց կառուցելը, բայց աւելի լաւ է երբ այդ շէնքը կառուցելը լաւապէս մտածուած եւ ուսումնասիրուած է, նկատի առնուած են շրջանի հայ բնակչութեան թիւը, հայ ընտանիքներուն աճի եւ ուրիշ բնակավայրեր տեղափոխուելու միտումները: Ի՞նչ իմաստ ունի նոր դպրոցաշէնք կառուցել եթէ նոր դպրոցին դասարանները պարապ պիտի մնան կամ պիտի լեցուին ... ոչ-հայ աշակերտներով: Ասոր լաւագոյն օրինակը կու գայ Լիբանանէն, ուր անցեալ տարուան Նոյեմբերին ազգային իշխանութիւններու կառուցած «Ազգային միացեալ վարժարան»ին բացումը կատարուեցաւ մեծ աղմուկով ... առանց աշակերտի: Ըստ ազգ. իշխանութեանց յայտարարութեան, դպրոցը 2017-2018 ուսումնական տարին պիտի սկսի գործել: Արդեօք ճիշդ պիտի չ'ըլլա՞ր նախ կառուցել փոքր, բարենպաստ գիւնդով ու վճարման պայմաններով բնակարաններ եւ քաջալերել հայ երիտասարդ-երիտասարդուհիները ընտանիք կազմելու եւ քանի մը երեխայ ունենալու, որպէսզի անոնք լեցնեն այդ դպրոցին դասարանները եւ ոչ թէ յենի գործող թաղային դպրոցներու աշակերտութեան թիւին վրայ, պատճառաբանելով թէ քանի մը դպրոց նոր, մէկ դպրոցի մը երդիքի տակ միաւորելով զգալի խնայողութիւն կ'ըլլայ...

Հարկաւոր է փսփսալ մեր ազգային փաշաներու ականջներուն, որ ժամանակն է բանալու քսակները եւ հարցին մօտենալու ոչ-շահաբերական ականկալութիւններով: Հարուստներուն հետ մեր փորձը շատ դառն է. մօտիկ անցեալին երբ կարելի էր թուրքերէն տասնապատիկ արժեքով գնել այն ինչ մերն էր եւ ընդարձակել մեր երկիրին սահմանները, մենք նման խելամտութիւն չցուցաբերեցինք մեր հարուստներու անտարբերութեան եւ անձնակեդրոնութեան պատճառով, իսկ թուրքը յաջողեցաւ իր հարցերը լուծել՝ նաեւ մեր հարուստներու մեծ մասին այդ պահուածքին շնորհիւ:

Պարոնայք աղանե՛ր, Էֆենտիսե՛ր, պէյե՛ր եւ փաշանե՛ր, ամէն տարի ձեր թելթոններով միլիոնաւոր գումարներ կը հաւաքէք եւ այդ գումարներով կ'օգնէք Հայաստանի եւ Արցախի հանրապետութիւններուն (թէեւ այդ ալ հարցական է): Ինծի համար անհասկնալի է՝ եթէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը պետականութիւն ունի, անոր ղեկավարներուն պարտքն է հոգալ քաղաքացիներուն կարիքները եւ բարելաւել անոնց կենսապայմանները եւ ոչ թէ պարարտացնել ... Մոնթէ Գարլոյի զազիսներուն եկամուտները:

Հարկաւոր է նաեւ որ հայ դպրոցին նկատմամբ հայ ծնողներուն վերաբերմունքը ըլլայ պատշաճ, անոնց նկատմամբ մօտեցումը՝ հոգատար եւ կարեկից: Հայ ծնողները հայ դպրոցին մէջ պէտք է տեսնեն իրենց զաւակներուն ապագային կերտումը: Անոնք տգիտութեամբ պէտք չէ իրենց ցանկութիւններն ու քմահաճոյքները փորձեն պարտադրել դպրոցներու պատասխանատուներուն: Վերջիններուն դիմաց պէտք չէ իրենք զիրենք դնեն առիւծի տեղ, մինչդէռ կատու կը կտրին իրենց զաւակներուն յաճախած օտար դպրոցներու պատասխանատուներուն դիմաց:

Սփիւռքի դրամը պետք է մնայ սփիւռքի՝ մէջ, փաշանե՛ր, եւ օգտագործուի սփիւռքի՝ կարիքներուն համար, այս պարագային՝ սփիւռքահայ դպրոցներու գոյատեւման համար: Արեւմտեան Հայաստանի հողային պահանջատիրութեան գլխաւոր իրաւատէրը սփիւռքահայութիւնն է: Կրկնեմ՝ մեր իրաւունքներուն վերատիրանալու համար պետք ունինք հայրենասիրական ոգիով դաստիարակուած նոր սերունդներու: Որպէսզի մեր Մեծ Երազը իրականութեան վերածենք, հարկաւոր է, որ ազգին փաշաները, կաթողիկոսները եւ մեծ ու փոքր չափի խաչագողերը հասկնան, որ ժամանակն է այդ դրամահաւաքներու գումարներով սփիւռքի մէջ ստեղծելու ճրի դպրոցական ցանց մը, որով բոլոր սփիւռքահայ երեխաները հնարաւորութիւն ունենան իրենց կրթութիւնն ստանալու այդ մատչելի հայկական դպրոցներուն մէջ:

Անշուշտ հոս չմոռնանք հայ ուսուցիչին արժանավայել վարձատրութեան հարցը եւ ոչ թէ անոր ողորմութիւն շնորհել ... մեծահո՛գաբար:

Աւագամրրիկի վտանգը կը մօտենայ սփիւռքահայ դպրոցներուն եւ կը ծեծէ անոնց դարպասները:

Արդեօք պատրա՞ստ էք, փաշանե՛ր, իրականացնելու սփիւռքահայ կրթական ճրի համակարգը, թէ՞ նորէն պիտի նախընտրէք ջուր ծեծել...

